

умению комбинировать ранее известные средства деятельности, овладевать новыми знаниями и умениями, ставить и решать проблемы, которые возникают в практической деятельности. Акцентируется, что одним из средств развития творческой самостоятельности и улучшения профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства является фортепианный ансамбль, потому что он побуждает студентов к решению самостоятельных творческих заданий, повышает их самооценку, развивает потребность в самостоятельном получении необходимых знаний. Отмечено, что класс ансамбля способствует воспитанию у будущего учителя музыкального искусства таких профессионально значимых качеств как творческое взаимодействие и взаимопонимание, умение вести равноправный диалог, согласовывая и подчиняя отдельные представления единой цели. Авторы статьи считают, что для развития творческой самостоятельности необходимо применение в учебном процессе заданий, которые моделируют проблемные ситуации в разных видах музыкальной деятельности, в том числе в ансамблевой игре на фортепиано.

Ключевые слова: творческая самостоятельность, ансамбль, ансамблевая игра, учитель музыкального искусства, самообучение и самовоспитание.

Summary

Piano Ensemble as a Means of Developing Creative Independence of the Students of the Faculty of Arts Zhuravliova N. I., Kalenyk I. V.

The article deals with the problem of the development of the creative autonomy of the students of the faculty of arts in the process of studying in the class «Basic Musical Instrument» (piano). It is determined that the problem of upbringing the creative independence of a musician-specialist is central in the piano pedagogy of higher education, it touches upon the teaching methods, means (ways) of teaching, and forms of organization of educational activity. The essence of the concept of «creative independence» of the musician-performer has been specified, which can be interpreted as the ability to operate knowledge, skills and abilities acquired in the course of educational activity in order to create their own interpretation of music works. The authors of the article distinguish characteristic signs of creative autonomy: creative character of the activity, originality of thinking, actions, ability to generate ideas, self-control, self-appraisal, ability to combine earlier known means of activity, to master new knowledge and skills, to set and solve problems that arise in practice. It is accentuated that one of the means of development of creative autonomy and improvement of professional training of the future teachers of music art is a piano ensemble, because it induces students to solve their own creative tasks, increases their self-esteem, develops the need for independent gaining of necessary knowledge. It is noted that the ensemble class promotes the education of the future teacher of music art of such professionally significant qualities as creative interaction and mutual understanding, the ability to conduct the dialogue, agreeing and subordinating certain ideas about the general purpose. The authors of the article believe that for the development of creative autonomy, it is necessary to use tasks in the educational process that simulate problem situations in various types of music activity, including the ensemble playing the piano.

Key Words: creative independence, ensemble, ensemble playing, teacher of music art, self-instruction and self-education.

УДК 371.311.1/378.09:78

Гліницька Н. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Специфіка поняття «диференціація» у музично-педагогічних вищих навчальних закладах

У статті розкрито поняття «диференціація» у музично-педагогічних навчальних закладах. Виділено, що диференціація музичної освіти на загальну та спеціальну відбулася ще у XVI столітті в Європі. Розглянуто, яким чином розвивалась музична освіта в нашій країні у XIX ст. та на початку XX. ст. Визначено, що в наш час диференціація музичної освіти відбувається в педагогічних закладах (дошкільних, загальноосвітніх); музично-педагогічних коледжах та університетах; у спеціальних закладах (музичні студії, музичні школи, школи мистецтв, музичні училища, консерваторії). З'ясовано особливості музичної педагогіки вищої школи, яка полягає в її наступності зі шкільною педагогікою та спадкоємності загальної та професійної освіти. Виявлено, що диференціація в музичній освіті у вищих навчальних закладах будується на основі вивчення педагогом музичного досвіду, з яким студенти приходять на перший курс. Диференційований підхід сприяє більш повному виявленню можливостей студентів, розкриттю їхнього музичного потенціалу.

Ключові слова: диференціація, музично-педагогічні заклади, диференціація в музиці, диференційований підхід

Постановка проблеми в загальному вигляді... Реформування системи вищої педагогічної, зокрема музичної, освіти в Україні пов'язане з потребою змін багатьох галузей діяльності музиканта-педагога. Одним із основних завдань професійної музично-педагогічної освіти в Україні є підготовка фахівця, здатного створити оптимальні педагогічні умови для розвитку музичних здібностей учнів, набуття необхідних, специфічних знань, умінь, навичок та розвиток їхніх творчих здібностей. Наступне завдання – формування особистісних якостей, які спонукають розвиток професійного інтересу до музичної педагогіки з врахуванням диференціації та диференційованого підходу до студентів

Аналіз останніх досліджень та публікацій... Проблеми питання диференціації вимагає комплексного дослідження і застосування. Науковці М. Жигалик та Т. Кузьміна розглядають питання диференційованого підходу у вихованні дітей раннього або молодшого дошкільного віку. Проблема індивідуальних відмінностей школярів і їх диференційованого навчання хвилює вчителів шкіл і вчених Н. Боженову, О. Беловуа, О. Братанець, Т. Вожегову, Н.Лисих та ін. Найбільш цілісно питання диференційованого навчання розроблялися на рівні загальної середньої освіти. Диференціація навчання у вищій школі знаходить увагу у вчених та педагогічних колективів, які долають застарілі методи навчання і виховання, розвивають індивідуальність студентів із врахуванням диференційованого підходу (А. Гвоздева, П. Гусак, К. Дзюба, І. Лятецька, П. Сікорський, Н. Шапошнікова).

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкрити поняття «диференціація» у музично-педагогічних вищих навчальних закладах. Висвітлити принципи диференціації у музичній педагогіці. Відмітити важливість використання диференційованого підходу для повного виявлення навчальних можливостей студентів, розкриття їхнього музичного потенціалу

Виклад основного матеріалу... У наш час роль процесу диференціації в освіті зросла. Ідеалом фахівця стає музикант-універсал: виконавець-інструменталіст, співак, композитор, педагог, музичний вчений.

Приблизно у XVI столітті стався знаменний факт: диференціація музичної освіти на загальну та спеціальну. Загальна освіта здійснювалося в середніх школах канторами, які навчали дітей співу церковної музики та іноді інструментальному виконавству. Як свідчать біографії великих музикантів, багато з них свою початкову музичну освіту отримали у своїх батьків (наприклад Й. Бах, В. Моцарт, Л. Бетховен, Дж. Россіні, Ф. Мендельсон, Г. Берліоз, Ф. Ліст). Універсальність європейської музичної підготовки проявлялася в тому, що освіта була різнобічною: дітей навчали грі на різних музичних інструментах, а також мистецтву імпровізації та композиції. Це давало блискучі результати, але, на жаль, така освіта стосувалося лише обраних нащадків музикантів і дітей з аристократичних сімей. Для інших верств суспільства професійна інструментальна музична підготовка залишалася недоступною [1].

У першій половині XIX століття відбувалось становлення російської та української фортепіанних шкіл. Спочатку одержала поширення домашня педагогіка, тобто приватне викладання вдома, в якому через відсутність національних кадрів провідна роль належала педагогам-іноземцям.

Незабаром обов'язкове фортепіано почали вводити в усі державні навчальні заклади: гімназії, ліцеї, університети, академії, інститути, кадетські корпуси, навіть сирітські будинки. У другій половині XIX століття тижий аматорський рух набув фантастичного розмаху, однак, і раніше, процвітало домашнє навчання та обов'язкове фортепіано в державних немусичних навчальних закладах.

У цей час відбувається поворот у бік професіоналізму і для розвитку музичного професіоналізму та виховання кадрів добре навчених фахівців: у 1859 році в Росії було створено «Русское музыкальное общество», з'являються державні музичні школи, училища і перші консерваторії (у Петербурзі та Москві). Українська фортепіанна школа сформувалась в другій половині XIX ст. на базі відділень «Русского музыкального общества». Спочатку створювались музичні училища, а потім консерваторії (у Києві, Одесі, – 1913 р., у Харкові – 1917 р.) [4].

Диференціацію музичної освіти на загальну та спеціальну ми спостерігаємо і в наш час. Розвиток музичної освіти відбувається в педагогічних закладах (дошкільних, загальноосвітніх); музично-педагогічних коледжах та університетах, та в спеціальних – (музичні студії, музичні школи, школи мистецтв, музичні училища, консерваторії).

Специфічна особливість музичної педагогіки вищої школи полягає в її наступності зі шкільною педагогікою та спадкоємності загальної та професійної освіти.

Поняття «музична педагогіка» використовується та застосовується широко: 1. У сфері масового музичного виховання (урок музики в школі). 2. У сфері початкової музичної освіти. 3. У сфері професійного навчання - це середні і вищі музичні заклади. 4. Музична педагогіка в науці [5].

Диференціація в музичній освіті в вищих навчальних закладах будується на основі вивчення педагогом музичного досвіду, з яким студенти приходять на перший курс. Рівень підготовки студентів

різний, тому початковий період навчання у вищому навчальному закладі вже потребує диференційованого підходу для процесу вирівнювання знань, вмінь, навичок студентів зі слабкою підготовкою до достатнього рівня відповідно до вимог [3].

Важливим етапом занять зі студентом є діагностика педагогом стану знань, умінь та навичок, якими володіє студент-першокурсник. Діагностика відбувається під час роботи над музичним твором. У результаті аналізу роботи викладач має загальну картину рівня підготовки студента (навички читання з аркуша, технічні можливості, володіння виконавськими прийомами тощо). Незалежно від результату аналізу, викладачу необхідно знайти спосіб підтримати студента, підкреслити його достоїнства та наголосити про подальші спільні дії у музичному, виконавському, професійному розвитку. Після цього між студентом та викладачем почнуть формуватися відносини взаєморозуміння, довіри, які допоможуть студенту в його подальшому навчанні.

Диференціація дозволяє:

– при співі уточнити чистоту інтонування мелодії пісень, які потребують транспонування в іншу тональність, виконувати окремо заспів і музичні фрази, куплети пісні, вправлятися в дикції, в сприйнятті ритмічних співвідношень;

– у музично-ритмічних рухах вправлятися в засвоєнні танцювальних рухів, виконувати індивідуальні ролі, що дуже важливо для розвитку творчої інтерпретації ігрового образу;

– при навчанні гри на музичних інструментах набути координації рухів, удосконалювати виконавські навички, навички гри в ансамблі;

– при виконанні творчих завдань відчувати себе більш вільно і розкуто, наприклад, при імпровізації [2].

Диференційований підхід сприяє більш повному виявленню можливостей студентів, розкриттю їхнього музичного потенціалу. На жаль, в останні час все більше студентів приходять на навчання у вищі з недостатньою якісною підготовкою, тому викладачам приходится ліквідувати прогалини попередньої освіти (або відсутність її) використовуючи диференційований підхід до кожного студента. Необхідно зазначити, що диференціація необхідна і для обдарованих студентів, що вимагає від викладача використання якісних методів роботи для придбання нових фахових навичок.

Диференційований підхід в організації контролю за навчальною діяльністю учнів на музичних заняттях передбачає (за Н.А. Сорокіною):

- індивідуальний характер контролю;

- систематичність і поєднання його з іншими сторонами музичної діяльності учнів;

- різноманітність форм проведення;

- всебічність;

- об'єктивність;

- врахування індивідуальних якостей учнів [6, с. 322-323].

Таким чином, диференціація процесу музичного виховання і навчання сприяє:

– забезпеченню оптимального музичного розвитку учнів (студентів) з різним ступенем підготовленості, відповідно до власного темпу засвоєння матеріалу і з урахуванням індивідуальних особливостей сприйняття матеріалу;

– попередженню можливого відставання і ліквідації прогалин у знаннях і уміннях, придбаних раніше;

– розвитку самостійності у вирішенні навчальних і творчих завдань;

– формуванню стійкого інтересу до того чи іншого виду музичної діяльності і на цій основі всебічному розвитку особистості з урахуванням її індивідуальних можливостей, інтересів і здібностей [2].

Ці складові забезпечують повноцінне навчання у вищому навчальному закладі та подальший професійний розвиток студента-музиканта.

Висновки... Отже, організація навчання на основі диференціації є необхідною умовою для фахового розвитку студентів у музично-педагогічних вищих закладах. Диференціація в музичній освіті спонукає зміни не тільки у свідомості студента, а й свідомості викладача. Диференційований підхід дозволяє викладачу сприяти створенню освітнього процесу, у якому студент опановує фахові навички, змінюється на краще, вдосконалює свої професійні якості.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гладышева О. О. Музыкально-творческое развитие будущих учителей музыки в процессе обучения композиции : Дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08 / Ольга Олеговна Гладышева. – Москва, 2004. – 167 с.

2. Зыль О. Музыкальное воспитание детей: дифференцированный подход [Электронный ресурс] : – Режим доступа: <https://vscolu.ru/muzykalnye-zanyatiya/muzykalnoe-vospitanie-differencirovannyj-podhod.html>

3. Кузьмина Т. А. Дифференцированный подход в музыкальном воспитании [Электронный ресурс] : – Режим доступа : <https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2015/01/11/differentsirovannyy-podkhod-v-muzykalnom-vozpitanii>
4. Методика навчання гри на інструменті (фортепіано). Програма-конспект для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації / [упоряд. В. П.Кузнецова].– Вінниця: Нова книга, 2008. – 180 с.
5. Понятие и задачи музыкальной педагогики [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://lektsii.org/3-104126.html> 24.04.18
6. Слостенин В.А. Педагогика / В.А. Слостенин. – М.: Школа Пресс, 2000. – С. 322-323.

Транслітерований список літератури:

1. Gladysheva O. O. Muzykal'no-tvorcheskoe razvitie budushhix uchitelej muzyki v processe obucheniya kompozicii. Dis. ... kand. ped. nauk. 13.00.08, Moskva, 2004, 167 p.
2. Zy'l O. Muzy'kal'noe vospitanie detej. Differencirovannyj podxod [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa:<https://vscolu.ru/muzykalnye-zanyatiya/muzykalnoe-vozpitanie-differencirovannyj-podxod.html>
3. Kuz'mina T. A. Differencirovannyj podxod v muzy'kal'nom vospitanii [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa:<https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2015/01/11/differentsirovannyy-podkhod-v-muzykalnom-vozpitanii>
4. Metodyka navchannia hry na instrumenti (fortepiano). Prohrama-konspekt dlia vyshchychk navchalnykh zakladiv kultury i mystetstv I-II rinviv akredytatsii. [uporiad. V. P. Kuznetsova], Vinnytsia, Nova knyha, 2008, 180 p.
5. Ponyatie i zadachi muzykal'noj pedagogiki [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://lektsii.org/3-104126.html>
6. Slastenin V. A. Pedagogika. Moskva: Shola Press, 2000, pp. 322-323.

Аннотація

Специфика понятия «дифференциация» в музыкально-педагогических высших учебных заведениях Илиницкая Н. С.

В статье раскрыто понятие «дифференциация» в музыкально-педагогических учебных заведениях. Выделено, что дифференциация музыкального образования на общую и специальную состоялась еще в XVI веке в Европе. Рассмотрено, каким образом развивалось музыкальное образование в нашей стране в XIX в. и в начале XX ст. Определено, что в наше время дифференциация музыкального образования происходит в педагогических учреждениях (дошкольных, общеобразовательных); музыкально-педагогических колледжах и университетах; в специальных заведениях (музыкальные студии, музыкальные школы, школы искусств, музыкальные училища, консерватории). Выяснена особенность музыкальной педагогики высшей школы, которая заключается в ее преемственности со школьной педагогикой и преемственности общего и профессионального образования. Обнаружено, что дифференциация в музыкальном образовании в высших учебных заведениях строится на основе изучения педагогом музыкального опыта, с которым студенты приходят на первый курс. Дифференцированный подход способствует более полному выявлению возможностей студентов, раскрытию их музыкального потенциала.

Ключевые слова: дифференциация, музыкально-педагогические учреждения, дифференциация в музыке, дифференцированный подход.

Summary

Specificity of the Notion of «Differentiation» in Musical-Pedagogical Higher Educational Institutions Ilinitska N. S.

The article describes the concept of «differentiation» in musical-pedagogical educational institutions. It is noted that the differentiation of musical education into general and special took place in the XVI century in Europe. It is considered how the musical education in our country developed in the XIX century and at the beginning of the XX century. It is determined that in our time the differentiation of musical education takes place: in pedagogical institutions (pre-school, general educational); musical-pedagogical colleges and universities; in special institutions (music studios, music schools, schools of arts, musical colleges, conservatories). The peculiarity of musical pedagogy of high school, which consists in its continuity with school pedagogy and continuity of general and professional education, has been revealed. It is found out that the differentiation in musical education in higher educational institutions is based on the study by the pedagogue of the music experience, with which students come to the first course. The level of student's training is different, so the initial period of study at a higher educational institution already requires differentiated approach to the process of equalization of knowledge, skills and abilities of students. An important stage of

studies with the student is the diagnosis by the pedagogue of the state of knowledge, skills and abilities of the student of the first year of study. The diagnosis occurs when working on a musical composition. As a result of the analysis, the teacher has a general picture of the student's level of preparation (reading skills from a sheet, technical abilities, possession of performance techniques, etc.). Regardless of the result of the analysis, the teacher should find the way to support the student, to emphasize his or her merits and emphasize further joint actions in musical, performing, professional development. Differentiation in musical education prompts changes not only in the minds of the student, but also in the teacher's consciousness. The differentiated approach contributes to more complete discovery of students' abilities, the disclosure of their musical potential.

Key Words: *differentiation, musical-pedagogical establishments, differentiation in music, differentiated approach.*

УДК 784.4(477.83-25) «18-19»

Ковбасюк А. М.,

кандидат мистецтвознавства, доцент
(м.Львів)

Український пісенно-фольклорний вимір професійних традицій у музичному житті Львова кінця XIX–XX століть

У статті розкрито пісенно-фольклорну складову львівської музичної культури кінця XIX–XX століть. Пісенно-фольклорна складова у музичному житті Львова кінця XIX–XX століть була представлена в багатьох напрямках, а саме: в художньо-сценічній діяльності, виконавській інтерпретації, композиторській стилістиці та в музично-освітній сфері.

Висвітлено український пісенний фольклор як засіб національно-суспільного самовираження. Самосвідомість української нації протягом століть бездержавності потужно реалізувалася у музичному мистецтві (найбільше у пісенній творчості) як у формі національно-суспільного самовираження. Зроблено історичний аналіз розвитку музичного життя Львова кінці XIX–XX століть у контексті української пісенно-фольклорної традиції. Визначено, що рівень пісенної культури населення Галичини є яскравим показником його загального духовного розвитку.

Ключові слова: *українська народна пісня, пісенно-фольклорна традиція, музична культура, музичне життя Львова.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Народну культуру та мистецтво українців слушно вважають одними з найбагатших надбань культурної спадщини європейських націй. Відомо, що українська культура володіє розкішною пісенною спадщиною, породженою фольклорною традицією та опосередкованою через творчість великої кількості мистців. Саме з цієї причини вивчення впливу народної пісні на формування регіональної музичної культури має важливе значення і є актуальним об'єктом наукових розвідок.

Попри всі відмінності в мистецькому розвитку різних регіонів України, друга половина XIX століття всюди позначена опануванням і переосмисленням «інтонаційних кодів» української народної пісні у професійній музичній культурі. Відбувається процес формування глибоко народного й реалістичного мистецтва. Великий інтерес у зв'язку з цим викликала народна пісня. Фольклористи, композитори, виконавці беруть активну участь у збиранні народної пісні, її художній обробці, виявленні її специфічних особливостей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій... Висвітленню мистецтвознавчого аспекту розвитку музичної культури в Галичині присвячені численні праці музикознавців та літературознавців-фольклористів (М. Загайкевич, Л. Кияновська, С. Павлишин, Г. Нудьга та ін.). Особливу увагу в наукових працях приділено вивченню тих процесів, які виокремлюють характерні риси становлення національних форм культури у Західній Україні, зокрема на Галичині як центрі, де сфокусовано їх узагальнення (Н. Кобрин, Н. Костюк, Л. Кияновська, Н. Майчик, М. Черепанин та ін.).

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у спробі зробити історичний аналіз розвитку музичного життя Львова кінця XIX–XX століть у контексті української пісенно-фольклорної традиції.

Виклад основного матеріалу... Для західноукраїнського мистецтва кінець XIX–XX ст. культурне життя характеризується передусім постійною орієнтацією на фольклор, на те, що для української культури вельми важливим є пісня, епос, обряд. Саме пісенність – не як конкретний жанр, а як узагальнена естетична категорія, з її стійкими метафорами, символами, персонажами і сюжетними поворотами міцно увійшла як елемент художнього мислення в професійне українське мистецтво.